

**โปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2***
**THE PROGRAM DEVELOPMENT OF LIFE SKILLS OF PRIMARY SCHOOL
STUDENTS UNDER OFFICE OF YASOTHON PRIMARY EDUCATIONAL
SERVICE AREA OFFICE 2**

สุดารัตน์ โสสุต¹, อูรสา พรหมทา², จำเนียร พลหาญ³

Sudarat Sosud¹, U-rasa Promta², Chumnain Poollaharn³

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม^{1,2,3}

Faculty of Education, Rajabhat Maha Sarakham University, Thailand.^{1,2,3}

Email : sudarat4959@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา 2) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา 3) สร้างโปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา และ 4) ศึกษาผลการใช้โปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษายโสธร เขต 2 การวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา กลุ่มเป้าหมายคือ ผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์และแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบและตัวชี้วัด ระยะที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน จำนวน 263 คน เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสอบถาม มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .79 ระยะที่ 3 สร้างโปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 คน เพื่อร่างโปรแกรม และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เพื่อยืนยันโปรแกรม เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์และแบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้และความเป็นประโยชน์ของโปรแกรม และ ระยะที่ 4 ศึกษาผลการใช้โปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา กลุ่มเป้าหมาย คือ นักเรียนระดับประถมศึกษา จำนวน 33 คน เครื่องมือการวิจัย คือ แบบประเมินผลการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน และแบบประเมินความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และความต้องการจำเป็น

ผลการวิจัยพบว่า 1. องค์ประกอบและตัวชี้วัดทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา มี 4 องค์ประกอบ 57 ตัวชี้วัด ได้แก่ 1) การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและการแก้ปัญหา มี 10 ตัวชี้วัด 2) การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น มี 14 ตัวชี้วัด 3) การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น

มี 22 ตัวชี้วัด และ 4) การจัดการกับอารมณ์และความเครียด มี 11 ตัวชี้วัด โดยมีสรุปผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด 2. สภาพปัจจุบันโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ความต้องการจำเป็นเรียงลำดับสูงสุดไปถึงต่ำสุด ดังนี้ 1) การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น 2) การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น 3) การจัดการกับอารมณ์และความเครียด และ 4) การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจ และการแก้ปัญหา 3. โปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา ประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการพัฒนา และ 5) การวัดและประเมินผล มีผลการยืนยันด้านความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด 4. ผลการใช้โปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษาหลังการใช้โปรแกรมมีผลต่างโดยรวมเพิ่มขึ้น และมีผลการประเมินผลความพึงพอใจต่อโปรแกรมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ : 1. โปรแกรมการพัฒนา 2. ทักษะชีวิตของนักเรียน 3. นักเรียนระดับประถมศึกษา

ABSTRACT

The objectives of this research were to; 1) study the components and indicators of life skills of primary school students. 2) study the current situation, desirable conditions, and needs assessment of life skills of primary school students 3) create program development of life skills of primary school students and 4) study the outcomes of using the life skills development program among primary school students under office of Yasothon primary educational service area office 2. The research is divided into four phases, with Phase 1: study the components and indicators of life skills of primary school students. The target group of 5 experts, and the research tools include interviews and assessments of the appropriateness and feasibility of the components and indicators. Phase 2 : study the current situation, desirable conditions, and needs assessment of life skills of primary school students. The sample group consists of 263 school administrators and teachers. The research tool used is a questionnaire with a reliability coefficient of 0.79. Phase 3: create program development of life skills of primary school students, the target group of 12 experts for program design and 9 experts for program validation. Research tools include interviews and assessments of the propriety, feasibility, and utility of the development program. Phase 4 : study the outcomes of using the program development of life skills of primary school students. The target group includes 33 primary school students, and research tools consist of assessments of students' life skills development and satisfaction. The statistics used in data analysis include mean, standard deviation and Modified Priority Needs Index (PNI_{Modified}).

The results found that: 1. The study revealed that the components and indicators of life skills among primary school students consist of 4 components and 57 indicators. These components and indicators include 1) Analytical thinking, decision-making, and problem-solving with 10 indicators. 2) Establishing positive relationships with others with 14 indicators. 3) Self-awareness and recognizing the worth in oneself and others with 22 indicators. 4) Managing emotions and stress with 11 indicators. The assessment results concluded that the suitability and feasibility of these components and indicators are at the highest level. 2. The current state in overall was high average and the desirable state in overall was in the highest level. The priority need rank from high to low level was 1) self-awareness and others 2) relationships with others 3) emotion and stress management 4) analytical thinking, decision-making, and problem-solving. 3. The development of program life skills of primary school students comprises five components, which are: 1) principles 2) objectives, 3) content 4) development process 5) measurement. The result of evaluation for propriety, feasibility and utility was the highest in overall. 4. The results of using the program development of life skills of primary school students after using the program, the overall difference increased. The assessment results also indicate that satisfaction with the program is at the highest level.

Keywords : 1. Development program 2. Life skills of students 3. Elementary school students

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ทักษะชีวิต (Life Skill) เป็นความสามารถของบุคคลที่จะจัดการกับปัญหาต่าง ๆ รอบตัวในสภาพสังคมปัจจุบันและเตรียมพร้อมสำหรับการปรับตัวในอนาคต จากสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้ส่งผลกระทบต่อเด็กวัยเรียนเป็นอย่างมาก การดำเนินชีวิตท่ามกลางกระแสเทคโนโลยีที่ทันสมัย และความคาดหวังของผู้ปกครองต่อการศึกษาต่อของบุตรหลาน ตลอดจนการเผชิญสิ่งยั่วยุหรือตัวแบบที่ไม่เหมาะสมต่าง ๆ รอบตัว ก่อให้เกิดปัญหาเด็กและเยาวชนทวีความรุนแรงมากขึ้น เด็กและเยาวชนที่มีทักษะชีวิตระดับต่ำหรือขาดภูมิคุ้มกันทางสังคมเมื่อเข้าสู่วัยการศึกษาขั้นพื้นฐานไปแล้วอาจไม่ประสบความสำเร็จในชีวิตและเป็นปัญหาแก่สังคม จึงเป็นภารกิจสำคัญของสถานศึกษาที่จะต้องจัดการเรียนการสอนโดยเสริมสร้างทักษะชีวิตให้มากที่สุด การจัดการเรียนการสอนทักษะชีวิตบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันจะนำไปสู่การมีทักษะชีวิตตามความคาดหวังของหลักสูตรตามช่วงวัยในแต่ละชั้นปี (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2559) ดังที่หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดกรอบแนวทางในการเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่ผู้เรียน ทั้งการสอนโดยตรงและการบูรณาการการเรียนการสอนในหลักสูตร 8 กลุ่มสาระ

การเรียนรู้และกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนให้ผู้เรียนมีและใช้ทักษะชีวิตสามารถเผชิญปัญหาต่าง ๆ รอบตัวได้เหมาะสมกับช่วงวัย รู้จักตัดสินใจและแก้ปัญหาสถานการณ์ให้รอดปลอดภัยจาก ปัญหาต่าง ๆ และอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมอย่างมีความสุข สอดคล้องกับสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนด้านทักษะชีวิตที่เน้นให้ผู้เรียนทุกคนได้รับการพัฒนาทั้งด้านความรู้ ความรู้สึกรู้สีกคิด ให้รู้จักสร้างสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล จัดการกับปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม ปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม รู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบ ต่อตนเองและผู้อื่น ป้องกันตนเองในภาวะคับขันและจัดการกับชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับวัฒนธรรมและสังคม (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562) ดังนั้นทักษะชีวิตจึงเป็นกระบวนการหนึ่งที่ช่วยให้มนุษย์สามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนเองได้อย่างเหมาะสมตามสภาพแวดล้อมที่ตนเองอาศัยอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทักษะชีวิตได้ถูกนำมาใช้ในการเตรียมการ สำหรับวัยรุ่นให้พร้อมต่อการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ โดยมีหลักการว่าทักษะชีวิตจะช่วยให้เยาวชนได้ค้นพบความต้องการขั้นพื้นฐานที่นำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของตนเอง ซึ่งมีความสำคัญที่สุดต่อการทำหน้าที่ทางสังคมของตนเองในอนาคตได้จากความสำคัญดังกล่าว ทักษะชีวิตจึงได้ถูกนำมาใช้แก้ไขปัญหาสังคมด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะปัญหาที่มีผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพชีวิตเยาวชน (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2561)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 เป็นหน่วยงานที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ดำเนินการจัดการศึกษาตามภารกิจหลักและนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการและนโยบายแห่งรัฐ ทั้งนี้ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนนั้น ได้ดำเนินการตามแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561 – 2580) และแผนการปฏิรูปประเทศด้านการศึกษาที่กำหนดให้มีการพัฒนาเด็กตั้งแต่ระดับปฐมวัยให้มีสมรรถนะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ทุกด้าน โดย การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 ตระหนักถึงปัญหาของมนุษย์ที่หลากหลาย มีเป้าหมายให้ผู้เรียนทุกกลุ่มวัยได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพตามมาตรฐาน มีทักษะที่จำเป็นของโลกอนาคต สามารถแก้ปัญหา ปรับตัว สื่อสาร และทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีวินัย มีนิสัยใฝ่เรียนรู้ อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต รวมทั้งเป็นพลเมืองที่รู้สิทธิและหน้าที่ มีความรับผิดชอบและมีจิตสาธารณะ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2, 2564) ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการเสริมสร้างทักษะชีวิตสำหรับผู้เรียนของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และกรอบแนวทางในการเสริมสร้างทักษะชีวิตให้แก่ผู้เรียนที่กำหนดไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 โดยกำหนดเป็นเป้าประสงค์ที่สอดคล้องกับการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ได้แก่ 1) ผู้เรียนระดับก่อนประถมศึกษาและระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกคนมีพัฒนาการเหมาะสมตามวัย ทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 และมีสมรรถนะตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2) ผู้เรียนมีความรู้ คู่คุณธรรม จริยธรรม มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรและค่านิยมหลักของคนไทย 3) ครูและบุคลากรทางการศึกษา และผู้เรียนมีความเข้าใจประยุกต์ใช้ความรู้เกี่ยวกับเกษตร อินทรีย์ วิถีอีสาน และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในชีวิตประจำวัน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2, 2564) ทั้งนี้จากสรุปผลการดำเนินงานพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนยังพบว่า นักเรียนส่วนหนึ่งในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่อยู่ในโรงเรียน

ขยายโอกาสยังมีปัญหาในการปรับตัวในสังคมแห่งการเปลี่ยนแปลงท ซึ่งปัญหาส่วนใหญ่ก็ คือ การเสพสื่อโซเชียลในทางที่ไม่ถูกต้องเกิดปัญหาออกกลางคันเนื่องจากยาเสพติด ชู้สาว ติดเกมส์ รวมทั้งการหลงผิดกระทำในเรื่องที่ผิดระเบียบและกฎหมาย ในส่วนของระดับประถมศึกษาส่วนใหญ่สถานศึกษามีการพัฒนาทักษะชีวิตที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิต โดยนำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นฐาน และบูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ ซึ่งถือได้ว่าการดำเนินงานบรรลุเป้าหมายในระดับหนึ่งแต่ยังมีนักเรียนบางส่วนที่ติดเกมส์ บางส่วนอยู่ในสภาพแวดล้อมที่มียาเสพติดซึ่งถือเป็นกลุ่มเสี่ยง บางส่วนพ่อแม่หย่าร้างอาศัยอยู่กับตา ยาย ปู่ ย่าหรือญาติ ซึ่งกลุ่มนี้ถือเป็นกลุ่มสำคัญที่ต้องได้รับการพัฒนาทักษะชีวิต เพื่อป้องกันความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นในอนาคตของนักเรียนเหล่านี้

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจศึกษาวิจัย โปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโยธธร เขต 2 ทั้งนี้เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศ และโปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนที่เหมาะสมกับสภาพปัญหาและความเสี่ยงของนักเรียน รวมทั้งเป็นการป้องกันปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นต่อการปรับตัว การอยู่ร่วมกันในสังคม รวมทั้งเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันในการดำรงชีวิตในอนาคตของผู้เรียนท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโยธธร เขต 2

2.2 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโยธธร เขต 2

2.3 เพื่อสร้างโปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโยธธร เขต 2

2.4 เพื่อศึกษาผลการใช้โปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโยธธร เขต 2

3. ประโยชน์ที่รับจากการวิจัย

3.1 ได้ทราบองค์ประกอบและตัวชี้วัดทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโยธธร เขต 2

3.2 ได้ทราบผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโยธธร เขต 2

3.3 ได้โปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโยธธร เขต 2

3.4 ได้ทราบผลการใช้โปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาโยธธร เขต 2

4. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ระยะดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 2 มีรายละเอียดการดำเนินการ ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด หลักการ ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Study) เกี่ยวกับทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา เพื่อสังเคราะห์องค์ประกอบและตัวชี้วัดทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธรเขต 2

2. กำหนดเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบและประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบและตัวชี้วัดทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 2 ประกอบด้วย 1) ผู้บริหารการศึกษา จำนวน 1 คน 2) ศึกษานิเทศก์ จำนวน 2 คน และผู้บริหารสถานศึกษาที่มีผลงานด้านการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนเป็นที่ประจักษ์ จำนวน 2 คน

3. สร้างเครื่องมือวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์และแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบและตัวชี้วัด ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ปัญห 2) ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น 3) ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น และ 4) ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การสัมภาษณ์ วิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content analysis) แล้วสรุปเป็นความเรียง

4.2 การประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ขององค์ประกอบและตัวชี้วัด วิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D.)

5. สรุปผลการศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา องค์ประกอบและตัวชี้วัดทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 2

ระยะที่ 2 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นการพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 2

1. กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากร จำนวน 1,379 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 184 คน และครู ผู้สอน จำนวน 1,195 คน ที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 2 กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 302 คน ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 39 คน และครู ผู้สอน จำนวน 263 คนที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 2 ในการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970) กำหนดเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้การสุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Sampling) ของสถานศึกษาในแต่ละอำเภอในเขตบริการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 2

2. สร้างเครื่องมือการวิจัยการวิจัย คือ แบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ การพัฒนาทักษะชีวิตนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยโสธร เขต 2 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) แบบลิเคิร์ต (Likert)

3. การวิเคราะห์ข้อมูล กำหนดใช้สถิติพื้นฐานในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation : S.D)

4. วิเคราะห์ผลการศึกษาค้นคว้าความต้องการจำเป็น

4.1 นำข้อมูลจากการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์มาวิเคราะห์หา ความต้องการจำเป็นในการพัฒนา โดยใช้เทคนิค Modified Priority Needs Index (PNI_{Modified})

4.2 นำผลการวิเคราะห์มาจัดลำดับความสำคัญของความต้องการจำเป็นตามค่า Modified Priority Needs Index (PNI Modified) จากมากไปหาน้อย เพื่อเรียงลำดับองค์ประกอบ และตัวชี้วัดที่มีความต้องการจำเป็นในการพัฒนาสูงสุด 3 อันดับ นำไปสร้างเป็นโปรแกรมการพัฒนา ทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยโสธร เขต 2 และนำไปศึกษาผลการใช้รูปแบบในระยะการวิจัยต่อไป

ระยะที่ 3 สร้างโปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยโสธรเขต 2

การดำเนินการวิจัยในระยะที่ 3 กำหนดเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ร่างโปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยโสธร เขต 2 โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop)

ขั้นตอนที่ 2 การยืนยันโปรแกรมโดยการสัมมนาผู้เชี่ยวชาญ เพื่อพิจารณาตรวจสอบ ยืนยันโปรแกรม พร้อมทั้งประเมินความเหมาะสม (Propriety) ความเป็นไปได้ (Feasibility) และ ความเป็นประโยชน์ (Utility) ของโปรแกรม

ขั้นตอนที่ 3 สร้างคู่มือการใช้โปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับ ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยโสธร เขต 2

ระยะที่ 4 ศึกษาผลการใช้โปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยโสธร เขต 2

1. ประชุมชี้แจง โดยผู้วิจัยและกลุ่มผู้ร่วมวิจัย เพื่อทำความเข้าใจการใช้โปรแกรม ใน ประเด็นที่เกี่ยวกับกระบวนการในการวิจัย ปฏิทินการปฏิบัติงาน และวิธีการประเมินผลการ ดำเนินงานพร้อมทั้งกำหนดขั้นตอนและระยะเวลาในการทดลองใช้โปรแกรม

2. ดำเนินการทดลองใช้โปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยโสธร เขต 2

3. วิเคราะห์สรุปผลการใช้โปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับ ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยโสธร เขต 2

5. ผลการวิจัย

5.1 ผลการศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ยโสธร เขต 2 ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ และมี

57 ตัวชี้วัด และมีผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด โดยมีรายละเอียดดังนี้ 1) องค์ประกอบด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและการแก้ปัญหา มี 10 ตัวชี้วัด 2) องค์ประกอบด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น มี 14 ตัวชี้วัด 3) องค์ประกอบด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น มี 22 ตัวชี้วัด และ 4) องค์ประกอบด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด มี 11 ตัวชี้วัด

5.2 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 สรุปสภาพปัจจุบันโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและการแก้ปัญหา รองลงมา ได้แก่ ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น และการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ตามลำดับ สภาพที่พึงประสงค์โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น รองลงมา ได้แก่ ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น และด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและการแก้ปัญหา ตามลำดับ และค่าดัชนีความต้องการจำเป็นโดยรวมมีค่า $PNI_{Modified} = .34$ โดยด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น รองลงมา ได้แก่ ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด และการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและการแก้ปัญหา ตามลำดับ

5.3 ผลการสร้างโปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 สรุปโปรแกรมประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) กระบวนการพัฒนา และ 5) การวัดและประเมินผล โดยมีผลการยืนยันโปรแกรมทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านความเป็นประโยชน์มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเหมาะสม ตามลำดับ

5.4 ผลการศึกษาการใช้โปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 สรุปผลหลังการใช้โปรแกรมมีผลต่างโดยรวมเพิ่มขึ้น 0.14 โดยด้านที่มีความต่างมากที่สุด คือ ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและการแก้ปัญหา (ค่าความต่างเพิ่มขึ้น 0.17) รองลงมา ได้แก่ ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น (ค่าความต่างเพิ่มขึ้น 0.16) ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น (ค่าความต่างเพิ่มขึ้น 0.15) และด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด (ค่าความต่างเพิ่มขึ้น 0.07) ตามลำดับ ส่วนผลการประเมินผลความพึงพอใจโปรแกรม สรุปโดยรวมมีความพึงพอใจต่อโปรแกรมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยรายการประเมินที่มีความพึงพอใจสูงสุด คือ ผลที่ได้จากการใช้โปรแกรม รองลงมา คือ กิจกรรมตามกระบวนการพัฒนา และเนื้อหาและเอกสาร ตามลำดับ

6. อภิปรายผลการวิจัย

6.1 ผลการศึกษารายองค์ประกอบและตัวชี้วัดทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 สรุปทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษาประกอบด้วยองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและการ

แก้ปัญหา 2) ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น 3) ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น และ 4) ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559) ที่กำหนดให้สถานศึกษาเสริมสร้างทักษะชีวิต ให้ผู้เรียนตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น คิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ มีทักษะการจัดการอารมณ์และความเครียด รู้จักสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ด้วยการจัดการเรียนการสอนทักษะชีวิต บูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันจะนำไปสู่การมีทักษะชีวิตตามความคาดหวังของหลักสูตรตามช่วงวัย และหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดทักษะเป็นสมรรถนะสำคัญที่ผู้เรียนทุกคนพึงได้รับการพัฒนา ทั้งด้านความรู้ ความรู้สึนึกคิด ให้รู้จักสร้างสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล รู้จักจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสม ปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและสภาพแวดล้อม รู้จักหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่พึงประสงค์ที่ส่งผลกระทบต่อตนเองและผู้อื่น ป้องกันตัวเองในภาวะคับขันและจัดการกับชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับวัฒนธรรมและสังคม นอกจากนี้องค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Maxwell (1981) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของทักษะชีวิตว่าควรมีทักษะที่จำเป็นใหญ่ๆ ดังนี้ 1) ทักษะด้านความรู้ในตนเองและการตระหนักรู้ในตนเอง (Self-Knowledge or Self-Awareness Skills) 2) ทักษะการมีปฏิสัมพันธ์ (Interactive Skills) และ 3) ทักษะการแก้ปัญหา (Problem-Solving Skills) ผลการศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้ทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษาดังกล่าว จึงถือได้ว่าองค์ประกอบทั้ง 4 ด้าน มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้ในการนำไปสร้างเป็นโปรแกรมทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา

6.2 ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 สภาพปัจจุบันโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและการแก้ปัญหา รองลงมา ได้แก่ ด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียด ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น และการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ตามลำดับ จากสรุปผลดังกล่าวจะเห็นได้ว่าในสภาพปัจจุบันสถานศึกษายังมีการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนอยู่ซึ่งเป็นไปตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559) ที่ได้กำหนดให้สถานศึกษาเสริมสร้างทักษะชีวิต ให้ผู้เรียนตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น คิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ปัญหาอย่างสร้างสรรค์ มีทักษะการจัดการอารมณ์และความเครียด รู้จักสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ด้วยการจัดการเรียนการสอนทักษะชีวิต บูรณาการในกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่าง ๆ ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมอันจะนำไปสู่การมีทักษะชีวิตตามความคาดหวังของหลักสูตรตามช่วงวัย แต่อย่างไรก็ตามจากสรุปผลยังมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากซึ่งแสดงให้เห็นว่าควรมีการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษาเพิ่มขึ้น ทั้งนี้เมื่อพิจารณาสรุปผลสภาพปัจจุบันที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ซึ่งหมายถึงมีการปฏิบัติน้อยที่สุด คือ ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ซึ่งสอดคล้องกับสรุปผลสภาพที่พึงประสงค์ที่สรุปผลโดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด โดยเฉพาะด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่นที่มีสภาพที่พึงประสงค์สูงสุดจากทุกด้าน และผลการศึกษาสภาพที่พึงประสงค์ยังสอดคล้องกับค่าดัชนีความต้องการจำเป็นที่สรุปด้านที่มีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นสูงสุด คือ ด้านการตระหนักรู้

และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาคั้งนี้ที่ประกอบไปด้วยผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอน มองเห็นสภาพปัญหา ความจำเป็นและความสำคัญที่นักเรียนจะต้องมีคุณลักษณะด้านการเห็นคุณค่าของตนเอง เช่นเดียวกับคุณลักษณะด้านอื่น ๆ ของบุคคลที่เป็นผลมาจากองค์ประกอบทั้งภายในและภายนอกตัวบุคคล เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อให้ตัวเองมีความปกติสุขและอยู่รอดในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักเรียนในระดับประถมศึกษาที่ต้องมีการรับรู้และเข้าใจความรู้สึก ความคิด และอารมณ์ของตน รู้จุดดีจุดด้อยของตน และสามารถควบคุมอารมณ์และความรู้สึกของตนได้ สามารถประเมินตนเองและยอมรับความแตกต่างระหว่างตนเองและคนอื่นที่มีบุคลิกภาพต่างกัน และนอกจากนี้การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น เป็นหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญของทักษะชีวิตตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งทักษะชีวิตที่สำคัญที่จะสร้างและพัฒนาเป็นภูมิคุ้มกันชีวิตให้กับเด็กและเยาวชนในสภาพสังคมปัจจุบัน และเตรียมพร้อมสำหรับอนาคต การศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการยึดถือศักดิ์ศรีและการเห็นคุณค่าในตนเองของเยาวชนเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาด้านพฤติกรรมของเยาวชนที่ดีที่สุด คือ การทำให้เขารู้สึกเห็นคุณค่าในตนเองอย่างแท้จริง ตระหนักในศักดิ์ศรีที่มาจากการค้นพบคุณค่าภายในตัวบุคคล เพราะการเห็นคุณค่าแท้ในตนเองเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญที่สุดสำหรับการมีชีวิตที่สมบูรณ์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2562)

6.3 ผลการสร้างผลการสร้างโปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2 สรุปโปรแกรมประกอบด้วย 5 ส่วน ได้แก่ 1) หลักการ 2) จุดมุ่งหมาย 3) เนื้อหา 4) กระบวนการพัฒนา และ 5) การประเมินผลโปรแกรม สอดคล้องกับ ยอดอนงค์ จอมหงษ์พิพัฒน์ (2553) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของโปรแกรม ประกอบด้วย 7 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) วิสัยทัศน์ 2) หลักการ 3) วัตถุประสงค์ 4) เนื้อหา 5) กระบวนการ 6) โครงสร้าง และ 7) การวัดและประเมินผลโปรแกรม ชูหาสงฆ์ (2559) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของโปรแกรม ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) บริบททั่วไปของโปรแกรม ได้แก่ หลักการ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย 2) เนื้อหาโปรแกรม ได้แก่ วิธีปฏิบัติ กิจกรรม 3) การประเมินผลโปรแกรม ได้แก่ การประเมินผลหลังการใช้โปรแกรม และการสรุปผล รัฐศาสตร์ พาณิชย์พงศ์ศักดิ์ (2559) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบของโปรแกรม ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) รูปแบบและวิธีการพัฒนา 4) เนื้อหาและสาระสำคัญ และ มัญชลี เปี่ยมดี (2563) ที่ศึกษาการพัฒนาโปรแกรมการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ผลการสังเคราะห์โปรแกรม ประกอบด้วย หลักการและเป้าหมายของโปรแกรม จุดมุ่งหมายของโปรแกรม เนื้อหาของโปรแกรม กิจกรรมการพัฒนา และการประเมินผลโปรแกรม สำหรับการผลการยืนยันโปรแกรมการพัฒนา สรุปทุกด้านมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากในการสร้างโปรแกรมพัฒนานั้นเริ่มต้นจากการสังเคราะห์แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเบื้องต้นเพื่อกำหนดเป็นองค์ประกอบของโปรแกรมการพัฒนา จากนั้นนำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิในการร่างโปรแกรม โดยการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 12 คน ร่วมพิจารณาตรวจสอบ เสนอแนะ และผู้วิจัยได้นำมาปรับปรุงแก้ไข จากนั้นจึงนำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน เพื่อยืนยันความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ ของโปรแกรมการ

พัฒนา ซึ่งเป็นไปตามขั้นตอน ซึ่งเป็นไปดังที่จึงส่งผลให้มีผลการยืนยันโปรแกรมการพัฒนาโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน

6.4 ผลการศึกษาการใช้โปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 2 สรุปผลหลังการใช้โปรแกรมมีผลต่างโดยรวมเพิ่มขึ้น 0.14 โดยด้านที่มีความต่างมากที่สุด คือ ด้านคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและการแก้ปัญหา รองลงมา ได้แก่ ด้านการสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น และด้านการจัดการกับอารมณ์และความเครียดตามลำดับนั้น ทั้งนี้จากสรุปผลดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าโปรแกรมมีประสิทธิภาพในการนำไปใช้ ซึ่งอาจเนื่องมาจากการดำเนินการใช้โปรแกรมครั้งนี้มีการดำเนินการตามคู่มือการใช้โปรแกรมครบทุกขั้นตอนและกระบวนการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเนื้อหาที่กำหนดเป็น 4 Module ได้แก่ Module 1 การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น Module 2 การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น Module 3 การจัดการกับอารมณ์และความเครียด และ Module 4 คิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและการแก้ปัญหา ซึ่งแต่ละ Module จะประกอบด้วยหน่วยการเรียนรู้ 3 หน่วย ที่นำมาจากผลการศึกษาความต้องการจำเป็น และในแต่ละหน่วยเรียนรู้จะกระบวนการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนโดยใช้กิจกรรมที่สอดคล้องกับวัยของนักเรียนระดับประถมศึกษา นอกจากนี้ในส่วนของการวัดและประเมินมีผู้บริหารสถานศึกษาและครูเข้าร่วมดำเนินการด้วย จำนวน 15 คน มีการประชุมชี้แจง ทำความเข้าใจเกี่ยวกับวัตถุประสงค์การใช้โปรแกรม การกำหนดบทบาท การใช้คู่มือโปรแกรม จึงส่งผลให้ผลการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษาตามโปรแกรมพัฒนานี้มีผลต่างเป็นที่น่าสนใจ และนอกจากนี้จากผลการดำเนินการดังกล่าวยังส่งผลต่อผลการประเมินผลความพึงพอใจโปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยโสธร เขต 2 สรุปโดยรวมมีความพึงพอใจต่อโปรแกรมอยู่ในระดับมากที่สุด โดยรายการประเมินที่มีความพึงพอใจสูงสุด คือ ผลที่ได้จากการใช้โปรแกรม รองลงมา คือ กิจกรรมตามกระบวนการพัฒนา และเนื้อหาและเอกสารตามลำดับ

7. ข้อเสนอแนะ

7.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

7.1.1 จากผลการวิจัยที่สรุปว่า ทักษะชีวิตของนักเรียนด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่นมีค่าดัชนีความต้องการจำเป็นการสูงสุด หน่วยงานทางการศึกษา สถานศึกษา หรือผู้บริหารสถานศึกษาควรนำไปกำหนดเป็นนโยบายหรือยุทธศาสตร์ในการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น หรือพัฒนานักเรียนให้มีทักษะชีวิตของนักเรียนด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น

7.2 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

7.2.1 ผลจากการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ได้โปรแกรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนระดับประถมศึกษา ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ ดังนี้ 1) การคิดวิเคราะห์ ตัดสินใจและแก้ปัญหา 2) การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น 3) การตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น และ

4) การจัดการกับอารมณ์และความเครียด ดังนั้นสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถานศึกษา สามารถนำไปประกอบการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนไปใช้ให้เกิดคุณภาพและประสิทธิภาพ

7.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อไป

7.3.1 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับโปรแกรมการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียน

7.3.2 ควรมีการวิจัยการพัฒนาเกี่ยวกับการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนด้านการตระหนักรู้และเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น

7.3.3 ควรมีการวิจัยปัจจัยที่ส่งผลต่อความเป็นพลเมืองของการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนในทุกระดับของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

8. เอกสารอ้างอิง

มัณฑิลา เปี่ยมดี. (2563). การพัฒนาโปรแกรมการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนของครูเพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

ยอดอนงค์ จอมหงส์พิพัฒน์. (2553). การพัฒนาโปรแกรมพัฒนาครูผู้จัดการเรียนรู้ตามแนวทางปฏิรูปการศึกษาขั้นพื้นฐาน. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

รัฐศาสตร์ พาณิชย์พงศ์ศักดิ์. (2559). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูโรงเรียนประถมศึกษาเอกชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารและพัฒนาศึกษา. คณะศึกษาศาสตร์ : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2. (2564). แผนพัฒนาศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2561-2564. ชัยภูมิ : กลุ่มนโยบายและแผน สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 2.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). คู่มือบริหารจัดการเวลาเรียน “ลดเวลาเรียนเพิ่มเวลารู้” ปีการศึกษา 2559. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2562). การพัฒนาทักษะชีวิตในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2561). การป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในสถานศึกษา. กรุงเทพมหานคร : อรุณการพิมพ์.

สุวิมล ว่องวาณิช. (2558). การวิจัยประเมินความต้องการจำเป็น. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Gazda, G. M.; Childers, W. C.; & Brooks, D. K. (1987). **Foundations of Counseling and Human_Services**. New York : McGraw-Hill.

Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining Sample Size for Research Activities. **Educational and Psychological Measurement**. 30(3). 607–610.

Maxwel, R. (1981). **Life After School : A Social Skills Curriculum**. New York : Pregamon International Library.

9. คำขอบคุณ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงได้อย่างสมบูรณ์ด้วยความกรุณาจาก รองศาสตราจารย์ ดร.อุรสา พรหมทา อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จำเนียร พลหาญ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ได้กรุณาให้ข้อเสนอแนะ ตรวจสอบข้อบกพร่องต่างๆ ด้วยความเอาใจใส่ตลอดมา ขอขอบคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ และกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ความอนุเคราะห์เพื่อให้งานวิจัยสำเร็จตาม กระบวนการวิจัย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้ ขอขอบพระคุณบิดามารดา ขอขอบคุณพี่ๆ เพื่อนๆ ที่สนับสนุนและให้กำลังใจจนงานวิจัยสำเร็จด้วยดี